

חיי לילה

המטרות: לעורר מודעות לחיי הלילה של בעלי החיים, להיותו של החושך משאב טבע ולהתנהגות נכונה בעת פעילות לילה בחיק הטבע.

הפעילות המרכזית: היכרות עם פעולות החושים בחושך ועם בעלי חיים ליליים.

מסר עיקרי: לטבע יש זכות לחושך ולשקט. בפעילות בטבע בלילה מתנהגים בתשומת לב – נמנעים מתאורה חזקה ושומרים על כללי הבערת מדורה.

זמן הפעילות: 45 דקות.

מקום מומלץ: שטח פתוח, על פי כללי הבטיחות (ראו בהמשך), כמה שיותר רחוק מתאורה מלאכותית.

סביב המדורה...
היכרות עם הכללים להבערת מדורה.
משחקים ושירים מסביב למדורה

תצפית כוכבים
זיהום אור מהו?
תצפית כוכבים.
חיפוש אחר כוכב הצפון

שיחות לילות במעגל
היכרות עם חיי הלילה בטבע: מי הפעילים בלילה? חשיבות החשכה בטבע

תרגיל חושים הליכת לילה
ביחידים או בזוגות בשביל קצר
התקבצות למעגל
הקשבה לקולות הלילה

משחק אסוציאציות חושך
למושג "חושך" פתיחה - הצגת נושא הפעילות.
הקרנת הסרטון "לילות שקמה"

10 דקות

מושגים:
שמירה על בטיחות ועל הסביבה

5 דקות

מושגים:
האור מפריע לפעילות הלילה בטבע.
חשיבות החשכה להנאה שלנו משמים עם כוכבים

10 דקות

מושגים:
התאמת בעלי חיים לפעילות בחשכה

10 דקות

מושגים:
פוקחים את החושים אל הלילה

10 דקות

מושגים:
מכירים צד חדש של הלילה והחשכה

עזרים:

קרשים גפרורים מים חצי חבית את חפירה כרטיסיות שאלות ותשובות

עזרים:

פנסים

עזרים:

הקישורים ל: "קולות לילה" אמצעי להשמעה תמונות בעלי חיים ליליים כרטיסיות מסרים

עזרים:

קישור לסרטון "לילות שקמה" אמצעי הקרנה (טאבלט/אחר)

חיי לילה דגשים ופתיחה

דגשים

פעילות הנערכת בחשכה דורשת מהמדריכים ערנות גבוהה במיוחד ותכנון מוקדם וקפדני, במיוחד בשלבי בחירת המקום והכנת הציוד. יש לזכור שאנו רוצים לשמור על הבטיחות שלנו ושל המשתתפים, ללמוד על הטבע, ליהנות ממנו ולשמור עליו.

לפיכך יש להקפיד על הדברים האלה:

1. בחושך כל בור או מהמורה עלולים להיות מכשול וסכנה. לכן יש לוודא שהדרך אל מקום הפעילות והמקום עצמו בטוחים ונקיים ממכשולים.
2. יש לברר מראש אם מותר להבעיר אש באתר המיועד לפעילות. יש לברר באיזו רשות נמצא האתר – ברשות מקומית, כמו מועצה או עירייה, או בשטח של קק"ל או רשות הטבע והגנים – ובה יש לבדוק מהם החוקים והכללים בעניין הדלקת אש בכל מקום. למשל, בחניון לילה של רט"ג יכול להיות מקום המיועד להדלקת מדורה.

רשימת החניונים ופירוט המתקנים שבהם נמצאת בקישור:

[HTTP://WWW.PARKS.ORG.IL/NEWFLASH/DOCUMENTS/ESHCAMPTAVLA.PDF](http://www.parks.org.il/newflash/documents/eshcampaavla.pdf)

גם לא בכל חוף ים מותר להדליק מדורה. למשל, בחופים עירוניים ומוכרזים יש חוקי עזר מקומיים בנושא זה, ויש לברר זאת במועצה או בעירייה. ברוב חניוני לילה של רט"ג מותר להבעיר אש בתוך חביות חתוכות. כך הגחלים נותרים בתוך החבית ואפשר לפנות אותם בקלות כשהם כבויים ורטובות.

3. ציוד: בכל אתר שתבחרו לפעילות לילה יש להצטייד בחבית חתוכה, בעצים וקרשים (עדיף בשימוש חוזר), במכלי מים, באמצעי תאורה (פנסים), ובאת חפירה לכיסוי הגחלים באדמה.
4. כללי הבערת מדורה מפורטים בהמשך המערך, ויש להקפיד עליהם.
5. בפעילות לילה רצוי שיצטרפו לקבוצה מדריך או מדריכה נוספים.

פתיחה

הערב נפקח את חושנו אל הלילה ונתקרב לצד הפחות מוכר שלו - לחושך ולחשיבות שלו בטבע.

רוב בני האדם מסיימים את פעילותם בחוץ עם חשכה. כשהיום נגמר אנחנו בדרך כלל מתכנסים בבית שלנו או יוצאים לפעילות בבתים אחרים. אבל בטבע הלילה הוא זמן לפעילות מגוונת ומעניינת. הרבה מחיי הטבע מתרחשים דווקא בלילה. כפי שנראה בסרטון, עבור בעלי החיים חשכה היא זמן לפעול – לחפש מזון, להיפגש ולתקשר.

משחק אסוציאציות למושג "חושך" פתיחה - הצגת נושא הפעילות.
קישור לסרטון: "לילות שקמה"

10 דקות

מושגים:
מכירים צד חדש של הלילה והחשכה

עזרים:
קישור לסרטון: "לילות שקמה" אמצעי הקרנה (טאבלט/אחר)

פעילות

הקרינו את הסרטון "לילות שקמה" (אורכו כ-4 דקות). הסרטון צולם במצלמת מעקב שהניח פקח של רשות הטבע והגנים בנחל שקמה שבדרום הארץ. המצלמה מתעדת את מגוון בעלי החיים הפעילים בלילה באזור.

קישור לסרטון: <https://www.youtube.com/watch?v=CHPD8ZV541Y>

התרשמו מהמגוון וזהו את בעלי החיים המופיעים בסרטון, לפי הסדר הזה: דרבנים, צבוע, נמיות, תנים, זאב, שועל, גרית, חזיר בר וחתול ביצות. כפי שראינו, עבור בעלי החיים החשכה היא סביבת פעילות טבעית. מיד נצא גם אנחנו אל החשכה שמחכה לנו מסביב.

איזו אסוציאציה עולה בכם כשאתם שומעים את המילים "חושך" ו"לילה"? ("חושך מצרים", פחד, רוחות, יופי, שקט...)
סכמו את האסוציאציות שעלו – מושגים הקשורים בפחד מצד אחד, ובסקרנות ובהתרגשות, מצד אחר.

בני אדם רבים מרגישים בטוחים פחות בחושך. מדוע? בני האדם אינם "מותאמים" לפעילות בחושך. חוש הראייה שלנו, החוש המפותח ביותר שלנו – מותאם לאור יום.

לעומת זאת, כפי שראינו בסרטון, עבור בעלי חיים רבים החשכה היא סביבת פעילות טבעית! החושים שלהם מותאמים לחשכה – חוש הראייה שלהם מותאם לקליטת אור בלילה, חוש השמיעה וחוש הריח מספקים להם מידע מהימן היכן נמצאים בני מינם, המזון שלהם והטורפים שלהם – זה הזמן למצוא מזון וגם לעסוק בתקשורת...

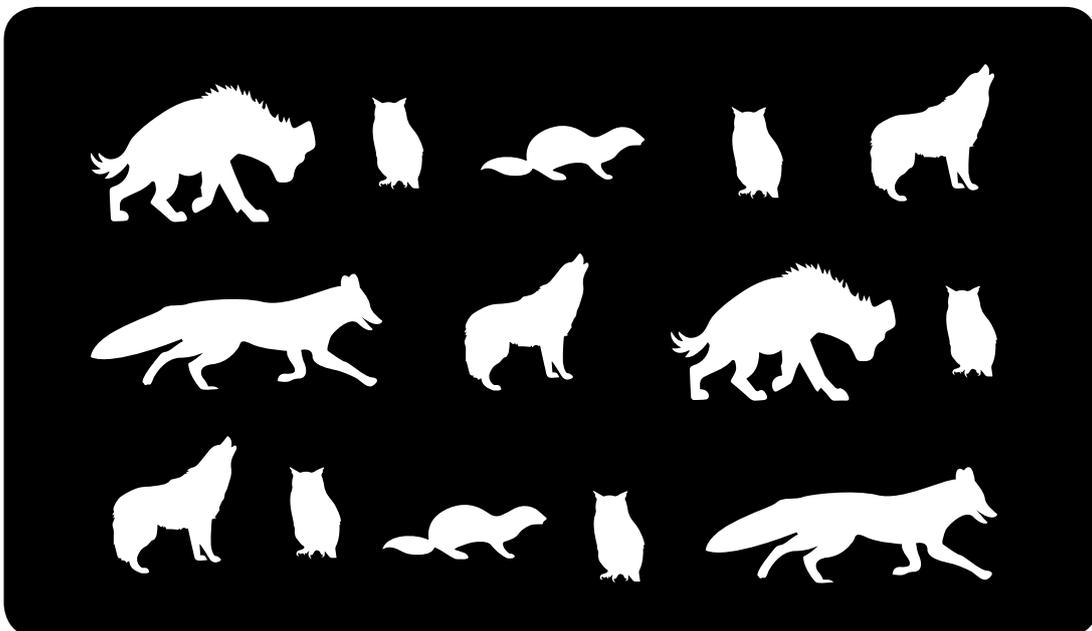
משחק אסוציאציות חושך

משחק אסוציאציות למושג "חושך" פתיחה - הצגת נושא הפעילות.
קישור לסרטון: "לילות שקמה"

10 דקות

מושגים:
מכירים צד חדש של הלילה והחשכה

עזרים:
קישור לסרטון: "לילות שקמה" אמצעי הקרנה (טאבלט/אחר)

תרגיל חושים

הליכת לילה

פעילות

בפעילות זו יחוו המשתתפים הליכה בחשכה מוחלטת (עד כמה שאפשר). הליכה בלילה היא הזדמנות "לחוש את הלילה", ללכת לאט, בלי אמצעי תאורה נוספים, לחדד את חוש השמיעה וחוש הריח. חשוב לבחור קטע שביל באורך כמה עשרות מטרים בלבד. חשוב שהשביל יהיה רחב, מישורי ונקי ממכשולים.

מדריך אחד ישלח את המשתתפים להליכה בשביל במרווחים סבירים זה מזה, ביחידים או בזוגות (בלי לדבר), ומדריך שני יחכה בקצה השביל.

בקצה השביל מתקבצים במעגל. יש לשמור על השקט עד שאחרון המשתתפים מצטרף למעגל. נקודת המפגש תהיה נקודת הדלקת האש, ויש להכין שם מראש את הציוד.

בקשו מהמשתתפים לשתף את האחרים בחוויה שחוו. מה הרגשתם? (שעמום, פחד, תחושה נעימה) מה שמעתם? מה גיליתם?

תרגיל חושים

הליכת לילה
ביחידים או
בזוגות בשביל
קצר
התקבצות
למעגל
הקשבה לקולות
הלילה

10 דקות

מושגים:

פוקחים את
החושים אל
הלילה

שיחות ליליות פעילות במעגל

פעילות

גם בישיבה במעגל חשוב להקפיד שלא להדליק פנסים. אפשר להניח במרכז המעגל פנס המפיץ אור חלש. השתמשו בפנס כדי להאיר תמונות במהלך הפעילות. בסוף הפעילות הזאת נדליק מדורה, אך בשלב הזה ניתן כבוד לחושך ונגסה להכיר אותו.

בעזרת חוש השמיעה שלנו נתרשם מכמה דוגמאות ל"שיחות ליליות בטבע". קודם כול, נסו לזהות מיהן החיות ה"משמיעות את דבריהן".

השמיעו את קובץ הקולות: צפרדעים, זאבים, אֹןֶן.

צפרדעים

[HTTPS://WWW.YOUTUBE.COM/WATCH?V=BVVAFYE3SJW](https://www.youtube.com/watch?v=BVVAFYE3SJW)

[HTTPS://WWW.YOUTUBE.COM/WATCH?V=YUCZ-6PLORU](https://www.youtube.com/watch?v=YUCZ-6PLORU)

זאבים:

[HTTPS://WWW.YOUTUBE.COM/WATCH?V=B9XH0Q26QYI](https://www.youtube.com/watch?v=B9XH0Q26QYI)

אֹןֶן:

[HTTP://WWW.XENO-CANTO.ORG/EXPLORE?QUERY=BUBO+BUBO](http://www.xeno-canto.org/explore?query=bubo+bubo)

[HTTP://WWW.BIRDS.ORG.IL/HE/SPECIES-PAGE.ASPX?SPECIESID=297](http://www.birds.org.il/he/species-page.aspx?speciesid=297)

הראו תמונות של חיות הלילה וציינו את ייחודן.

צפרדעים

צפרדעים פעילות דווקא בלילה – מדוע? צפרדעים נושמות גם דרך העור, דרך נשימה כזאת דורשת שתהיה לחות גבוהה באוויר, ולחות גבוהה באוויר יש בעיקר בשעות בלילה. חלק חשוב בתקשורת בין הצפרדעים הוא תקשורת למטרות חיזור: הזכרים מפיקים קולות רמים בעזרת שקי תהודה שבגרון הנשמעים למרחק רב. לכל סוג צפרדע יש קול מיוחד לו, וכך הנקבות יודעות לבחור בזכר המתאים להן גם ממרחק.

אֹןֶן

אֹןֶן הוא דורס הלילה (עוף טורף) הגדול ביותר בארץ! צבעו החום ומראה נוצותיו המפוספס כקליפה של עץ משמשים לו להסוואה במשך היום, כאשר הוא אינו בתנועה. בלילה האוזן משתמש בחוש השמיעה המפותח שלו כדי לאתר את הטרף שלו, כגון ארנבות, קיפודים ועוד.

הקריאות הרמות שמשמיעים העופות האלה הן תקשורת בין בני זוג, ואפשר לשמוע אותם בעיקר בעונת החיזור. לאוזן מעין יציאות מעל פתחי האוזניים, שתפקידן לכוון את גלי הקול לאוזניים וכך הן תורמות לחידוד חוש השמיעה.

שיחות ליליות במעגל

היכרות עם חיי הלילה בטבע: מי הפעילים בלילה? חשיבות החשכה בטבע

10 דקות

מושגים:

התאמת בעלי חיים לפעילות בחשכה

עזרים:

קישורים ל"קולות לילה" אמצעי להשמעה תמונות בעלי חיים ליליים כרטיסיות מסרים

שיחות ליליות פעילות במעגל

פעילות

זאבים

הזאבים פעילים גם ביום וגם בלילה. הזאבים חיים בלהקות והתקשורת בין חברי הלהקה מפותחת מאוד. דרכי התקשורת של הזאבים מגוונות: בעזרת חוש הריח, במגע, תקשורת ויזואלית, כמו הבעות פנים, (חשיפות שיניים וכדומה) ומחוות גוף, וכמובן בתקשורת בעזרת קול. היללות משמשות את חברי הלהקה לאתר זה את זה במרחב, להתכנס ליציאה לציד, ואפילו כדי להביע התרגשות והנאה מתחושת ה"יחד" של הלהקה.

חלקו לכל זוג משתתפים "כרטיסיית מסר", ובה משפט שהוא "תרגום" של מסר לילי של אחד מבעלי החיים. על המשתתפים להחליט ביניהם מי השמיע את המסר שבידיהם ומתי, ובזמן השמעת הקובץ בפעם השנייה הם מתבקשים לקרוא את המשפט שבידיהם בזמן המתאים לדעתם, וכך ייווצר "דיבוב" של פס הקול הלילי.

כרטיסיות

**יא ללה,
יוצאים לצוד!**

אני הכי חזק!

**הו הא, מי זה
בא, הקבוצה
הכי שווה!**

אני הכי יפה!

שיחות ליליות במעגל

היכרות עם חיי הלילה בטבע: מי הפעילים בלילה? חשיבות החשכה בטבע

10 דקות

מושגים:

התאמת בעלי חיים לפעילות בחשכה

עזרים:

קישורים ל: "קולות לילה" אמצעי להשמעה תמונות בעלי חיים ליליים כרטיסיות מסרים

שיחות ליליות פעילות במעגל

כרטיסיות

**אני אוהבת
אותך!**

**אני הכי
מתאים לך!**

**את האחת
והיחידה!**

**יו, איפה
כולם?**

**בוא ונבנה
לנו קו**

שיחות ליליות במעגל

היכרות עם חיי הלילה בטבע: מי הפעילים בלילה? חשיבות החשכה בטבע

10 דקות

מושגים:

התאמת בעלי חיים לפעילות בחשכה

עזרים:

קישורים ל: "קולות לילה" אמצעי להשמעה תמונות בעלי חיים ליליים כרטיסיות מסרים

שיחות ליליות פעילות במעגל

תמונות

צפרדע

צילום: SHUTTERSTOCK

זאב

צילום: שי גבעוני

אֹז

צילום: שיר לפיד

שיחות ליליות במעגל

היכרות עם חיי הלילה בטבע: מי הפעילים בלילה? חשיבות החשכה בטבע

10 דקות

מושגים:

התאמת בעלי חיים לפעילות בחשכה

עזרים:

קישורים ל: "קולות לילה" אמצעי להשמעה תמונות בעלי חיים ליליים כרטיסיות מסרים

מסרים ליליים

אֹז

אני אוהבת אותך!

את האחת והיחידה!

בוא ונבנה לנו קן

זאבים

יאללה יוצאים לצוד!

הו הא, מי זה בא, הקבוצה הכי שווה!

יו, איפה כולם?

צפרדעים

אני הכי חזק!

אני הכי יפה!

אני הכי מתאים לך!

ויהי חושך תצפית כוכבים

הסבר

כאמור, בעלי החיים מותאמים לפעילות בחשכה, אך מדוע בכלל "כדאי" לפעול בלילה?

מכיוון שמשאבי הטבע מוגבלים יש חלוקה בין פעילי לילה לפעילי יום, וכך התחרות על שטח ועל מזון קטנה. למשל, עטלפים פעילים בלילה ולוכדים חרקים, לעומת זאת, ציפורי שיר תופסות חרקים במשך היום.

החשכה מעניקה יתרון למי שעלולים לטרוף אותו בשעות האור, כלומר היא סוג של מסתור לנטרפים בטבע.

למשל, מכרסמים המותאמים לפעילות לילה אינם יוצאים מהמסתור שלהם לחפש מזון בשעות שזורח ירח מלא, כי לאורו הם חשופים יותר לטורפים, כמו האוּץ. כלומר, הם זקוקים לחשכה כדי לפעול.

מה קורה כאשר במקום חשכה יש "אור ירח מלא" לאורך כל החודש? למשל תאורת רחוב חזקה או תאורה לאורך כבישים?

לאור המלאכותי שאנו, בני האדם, פיתחנו לנוחיותנו, כדי להקל עלינו להסתדר בחשכה, יש השפעה על הטבע. עבור בעלי חיים רבים מדובר בשינוי גדול בסביבה הטבעית שלהם. למשל, מכרסמים עלולים שלא לצאת לחפש מזון בסביבה מוארת כזאת.

עודף אור מלאכותי מוגדר זיהום אור.

איך אור יכול להיות גורם מזהם? חושך הוא למעשה משאב טבע, כמו מים ואדמה, ובעלי החיים זקוקים לו כדי לשרוד. וכמו שחומרים שאנו מייצרים יכולים לזהם מקורות מים ושטחי אדמה, גם האור שאנו מייצרים בלילה יכול לזהם את החשכה ולהזיק לחיות הבר.

למשל:

צבי ים קטנים הבוקעים בחוף בשעות החשכה מזהים את הכיוון שאליו הם צריכים ללכת – הים – בעזרת נצנוץ הגלים באורות הלילה – אור הכוכבים והירח. תאורה של כביש או של טיילת בסביבת החוף מבלבלת אותם ומושכת אותם לכיוון ההפוך, והם אינם יכולים להגיע למים.

או:

ציפורים נודדות מנווטות את דרכן לפי אור הכוכבים. תאורה מלאכותית חזקה הבוהקת מעל הערים הגדולות מסנוורת אותן, והן סוטות ממסלולן אל מותן (למשל, בעקבות התקלות בבניינים).

ויהי חושך. זיהום אור מהו? תצפית כוכבים.

חיפוש אחר קבוצת כוכבי הצפון/כוכב הצפון

5 דקות

מושגים:

האור מפריע לפעילות הלילה בטבע
חשיבות החשכה להנאה שלנו משמי כוכבים

עזרים:

פנסים

ויהי חושך תצפית כוכבים

תרגיל

הורו למשתתפים להדליק את הפנסים שלהם ולהאיר את המעגל כשתתנו סימן מוסכם, וכשתתנו סימן אחר – לכבות אותם. מתרשמים מתחושת הסנוור – במקרה הזה, לאחר שהסתגלנו לחשכה, התאורה החזקה מפריעה לנו לראות את המרחב שמסביב.

סיכום

עודף של אור משפיע על סביבת החיים של בעלי החיים, על ההישרדות שלהם והבריאות שלהם.

- מה אנחנו יכולים לעשות כדי לשמור על החשכה ולמנוע זיהום אור?
- לכבות תאורה מיותרת הדולקת בחוץ.
- להקפיד שתאורה בחוץ תהיה צהובה ולא לבנה (לתאורה לבנה השפעה מזיקה יותר על עולם החי).
- כשאנו בטבע להמעיט במידת האפשר בתאורה רחבה ולהשתמש בתאורה נקודתית, לנסות להסתגל לחשכה וליהנות ממה שהיא מעניקה לנו.

ויהי חושך. זיהום

אור מהו? תצפית כוכבים.

חיפוש אחר

קבוצת כוכבי

הצפון/כוכב

הצפון

5 דקות

מושגים:

האור מפריע

לפעילות הלילה

בטבע

חשיבות החשכה

להנאה שלנו

משמי כוכבים

עזרים:

פנסים

ויהי חושך תצפית כוכבים

תצפית כוכבים

זיהום אור – עודף של אור מלאכותי – פוגע גם בהנאה שלנו מחשכת הלילה כפי שהתנסינו בה עד עכשיו. בחשכה יש הזדמנות ליהנות מהכוכבים, שקשה להבחין בהם בקרבת תאורה חזקה בעיר או בשכונה.

הידעתם? מכתש רמון שבהר הנגב הוכרז כשמורת אור כוכבים- הראשונה במזרח התיכון! תואר זה ניתן על ידי ארגון אונסק"ו הבינלאומי לשמורת טבע המגנה על הסביבה מפני תאורה מלאכותית. שמורת אור כוכבים מעניקה למבקר בה חוויה ייחודית של תצפית בשמי לילה המוארים באור הכוכבים בלבד.

בואו ננצל את החושך שמסביבנו ואת ההסתגלות שלנו אליו ונצפה בכיפת השמים שמעלינו.

משחר ההיסטוריה סקרנו הכוכבים את בני האדם. אגדות נרקמו, הסברים מדעיים פותחו, ובזכות הטכנולוגיה של ימינו אפשר לצפות בכוכבים רחוקים כאילו היו קרובים. כמו הציפורים, גם בני האדם נעזרו בכוכבים כדי לנווט – למצוא את דרכם בלילה. בואו נלמד כיצד מזהים את כוכב הצפון.

ויהי חושך. זיהום אור מהו? תצפית כוכבים.

חיפוש אחר קבוצת כוכבי הצפון/כוכב הצפון

5 דקות

מושגים:

האור מפריע לפעילות הלילה בטבע
חשיבות החשכה להנאה שלנו משמי כוכבים

עזרים:

פנסים

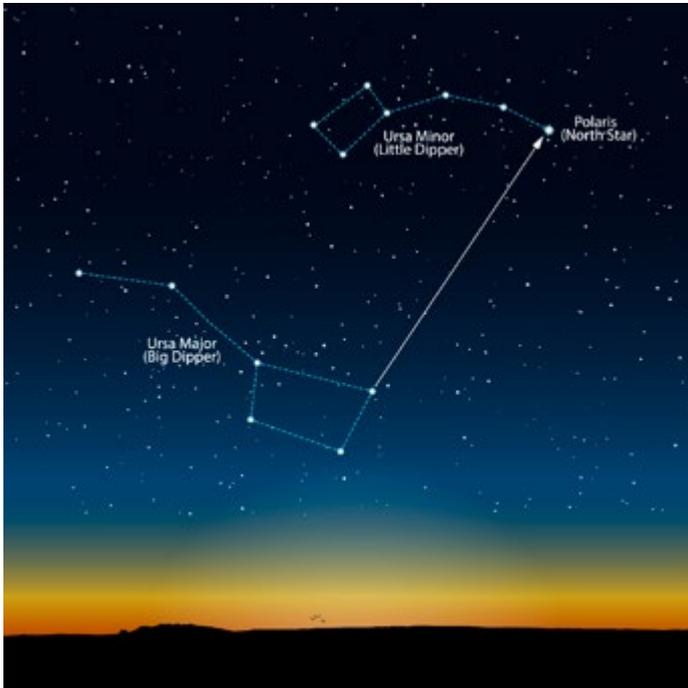

ויהי חושך תצפית כוכבים

מציאת כוכב הצפון

בשעות היום אין בעיה למצוא את הצפון, מכיוון שאפשר להיעזר בשמש. בלילה, לעומת זאת, אנו משתמשים בקבוצות כוכבים כדי למצוא את הצפון. קבוצות הכוכבים האלה עוזרות לנו למצוא את כוכב הצפון. מאחר שכוכב הצפון אינו הכוכב הבולט ביותר בשמים, אנו משתמשים בקבוצות בולטות יותר כדי לאתר אותו. הערה חשובה! כל הקבוצות, חוץ מכוכב הצפון עצמו, משנות את מיקומן במהלך הלילה, ונעות בתנועה מעגלית סביב הציר של כוכב הצפון. ולכן חשוב לדעת כמה וכמה שיטות למציאת הצפון. כוכב הצפון נמצא מעל ציר הסיבוב של כדור הארץ, ולכן הוא אינו משנה את מיקומו כמו שאר הקבוצות.

מציאת כוכב הצפון (POLARIS):

קבוצה ראשונה: העגלה הגדולה (URSA MAJOR) העגלה הגדולה היא אחת מקבוצות הכוכבים הבולטות בשמים. צורתה כצורת עגלת סופרמרקט, והיא חלק ממערכת כוכבים גדולה יותר הנקראת "הדובה הגדולה". העגלה סובבת את כוכב הצפון, ויש זמנים בלילה שבהם היא יורדת מקו האופק ואי אפשר לראות אותה. מציאת הצפון: מזהים את המכוונים של העגלה הגדולה ומעבירים ביניהם קו. ממשיכים "ללכת" בקו הזה בכיוון המנוגד לכיוון כיפוף הידית, באורך פי חמישה מהמרחק שבין המכוונים. הכוכב שהקו נעצר קרוב אליו הוא כוכב הצפון. קבוצה שנייה: העגלה הקטנה (URSA MINOR) העגלה הקטנה, היא הקבוצה שאליה שייך כוכב הצפון. אם הצלחתם למצוא את העגלה הקטנה בשמים, כוכב הצפון הוא הכוכב הקיצוני בידית של העגלה. הערה: הקבוצה הזאת אינה בולטת מאוד בשמי הלילה.

ויהי חושך. זיהום אור מהו? תצפית כוכבים.

חיפוש אחר קבוצת כוכבי הצפון/כוכב הצפון

5 דקות

מושגים:

האור מפריע לפעילות הלילה בטבע חשיבות החשכה להנאה שלנו משמי כוכבים

עזרים:

פנסים

משחקים סביב המדורה

פעילות

הוראת בטיחות: אין לאפשר למשתתפים להדליק את המדורה או לגעת באש. המעורבות שלהם היא בשלב ההכנות בלבד.

לאחר שנהנינו ממשאב החושך ולמדנו כמה חשוב לשמור עליו, גם עבורנו וגם עבור בעלי החיים בטבע, נפנה להדלקת מדורה. כשניגשים להדליק מדורה חשוב להקפיד על כללים שישמרו גם על הבטיחות שלנו וגם על הסביבה. מהם הכללים להדלקת מדורה בטוחה?

הצטיידו בשאלות ובערמה של זרדים או קרשים קטנים. שאלו את הקבוצה את השאלות. כל תשובה נכונה מזכה את העונה בזרד או בקרש, שהיא או הוא יוכלו להוסיף למדורה.

לאחר קבלת התשובות המתאימות הדגימו כיצד מיישמים את הכללים בשטח: שימו את הזרדים בחבית בעזרת המשתתפים והדליקו את המדורה.

מסביב למדורה אפשר לשחק משחקי חברה, לשיר שירים, ולספר אגדות וסיפורים.

עוד מידע על הדלקת אש בטוחה בשטח, ראו:

[HTTP://WWW.PARKS.ORG.IL/NEWFLASH/PAGES/ESH.ASPX](http://www.parks.org.il/newflash/pages/esh.aspx)

על האש...

היכרות עם הכללים להבערת מדורה. משחקים ושירים מסביב למדורה

10 דקות ומעלה

מושגים:

שמירה על בטיחות ועל הסביבה

עזרים:

קרשים גפרורים מים חצי חבית את חפירה כרטיסיות שאלות ותשובות

משחקים סביב המדורה

כרטיסיות שאלות

איפה מבעירים מדורה?

מתי לא מדליקים אש?

באילו חומרים רצוי/אפשר להשתמש להבערת מדורה?

בתוך מה מבעירים אש?

מהו גודל המדורה המומלץ?

על האש....

היכרות עם הכללים להבערת מדורה. משחקים ושירים מסביב למדורה

10 דקות ומעלה

מושגים:

שמירה על בטיחות ועל הסביבה

עזרים:

קרשים גפרורים מים חצי חבית את חפירה כרטיסיות שאלות ותשובות

משחקים סביב המדורה

כרטיסיות תשובות

רק במקומות מותרים ומאושרים, אחרת אנו עלולים לפגוע בסביבה. הרחק מחומרים דליקים למיניהם, כמו עצים, קוצים, בלוני גז וכולי.

כאשר נושבת רוח חזקה לא מדליקים מדורה. האש עלולה להתפשט ולסכן אותנו ואת הסביבה.

חומרים טבעיים (לא פלסטיק ולא עצים צבועים או מצופים לכה) עדיף להשתמש בפסולת עץ ולא בעצים שעוד יש להם שימוש (כמו רהיט ישן שאין בו צורך) לא קוטפים ענפים של שיחים ועצים!

בתוך חבית חתוכה או בתוך סאג' (פח קמור) הפוך, ולא על הקרקע.

מדורה קטנה, נמוכת להבות, המאפשרת ישיבה נעימה מסביבה.

על האש....
היכרות עם הכללים להבערת מדורה.
משחקים ושירים מסביב למדורה

10 דקות ומעלה

מושגים:
שמירה על בטיחות ועל הסביבה

עזרים:
קרשים גפרורים מים חצי חבית את חפירה כרטיסיות שאלות ותשובות

לחזרה לטבלת משחקי המערך 'חיי לילה' - הקליקו כאן

עזרי הדרכה

אוֹן

צילום: שיר לפיד

זאב

צילום: שי גבעוני

צפרדע

צילום: SHUTTERSTOCK

